

ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У РАЙОНІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Юріков О. О.

Вступ

Досудове розслідування будь-якого кримінального правопорушення завжди супроводжується певними особливостями, оскільки однакових («шаблонних») кримінальних проваджень не існує, тому в кожному окремому випадку слід обирати окрему тактику проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження або запобіжних заходів, проведення інших процесуальних дій чи прийняття процесуальних рішень.

У квітні 2014 року в окремих районах Донецької та Луганської областей, через їх тимчасову окупацію Російською Федерацією (далі – РФ) почалися бойові дії, що значно ускладнило та, в окремих випадках, змінило порядок здійснення досудового розслідування. 24 лютого 2022 року почалося повномасштабне воєнне вторгнення РФ в Україну, у зв'язку з чим частина території останньої донині перебуває під тимчасовою окупацією, а по всій лінії зіткнення (лінії фронту) ведуться бойові дії. Зазначене обумовило додаткові складнощі здійснення досудового розслідування в Україні.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З початку повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну було окуповано окремі райони Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей. У квітні 2022 року від окупантів повністю звільнено Київську, Чернігівську та Сумську області, окремі райони інших вищеперелічених областей залишаються під окупацією військових формувань РФ. На тимчасово окупованій території правоохоронні та судові органи України перестали функціонувати, у зв'язку з чим фактично змінилася територіальна підслідність і підсудність кримінальних проваджень.

Бойові дії та тимчасова окупація окремих районів на території України створили складнощі для розслідування кримінальних правопорушень, у зв'язку з чим виникла необхідність не лише нормативного регулювання кримінального судочинства в нинішніх умовах, а й розроблення практичних рекомендацій щодо подолання складнощів, які виникають під час досудового розслідування в районі ведення бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми

і на які спирається автор. Під час дослідження особливостей досудового розслідування у районі ведення бойових дій, було опрацьовано низку наукових досліджень українських учених, зокрема праці О. В. Капліної «Проблеми застосування норм кримінального процесуального законодавства в умовах проведення АТО» (2014), В. А. Карастельова «Реалізація окремих норм кримінального процесуального кодексу України в умовах проведення анти-терористичної операції: проблеми, шляхи вирішення» (2014), Д. В. Коперсака «Спеціальне досудове розслідування кримінальних правопорушень» (2021), О. В. Лазукової «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення анти-терористичної операції» (2018), М. О. Лисенкова «Збирання доказів в умовах особливого режиму досудового розслідування» (2017), Г. В. Мудрецької «Правове регулювання застосування інституту спеціального досудового розслідування в межах кримінального провадження» (2017), О. В. Одерія, І. С. Клечановського та Ю. А. Клечановської «Практика застосування статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (теоретико-прикладний аспект)» (2017), І. В. Рогатюка «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора в особливому режимі досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції» (2017), О. Ю. Татарова «Заочне провадження в кримінальному судочинстві України: проблеми та перспективи реалізації» (2014), «Законодавчі тенденції у кримінальному процесі України» (2017), Г. К. Тетерятник «Дія у просторі та часі норм, які регулюють порядок кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів» (2020), І. В. Цюприка та Д. О. Алексєєвої-Процюк «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень щодо деяких категорій осіб» (2016).

Зазначені наукові праці присвячено проблемним питанням здійснення досудового розслідування в особливих умовах (зона проведення антитерористичної операції, під час дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану тощо) та спеціального досудового розслідування. Проте особливості здійснення досудового розслідування в районі безпосереднього ведення бойових дій або зовсім не висвітлено, або висвітлено частково.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри вагомий внесок українських науковців у теорію і практику кримінального процесу та криміналістики щодо розв'язання проблемних питань досудового розслідування і судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти нашої держави, у зв'язку з повномасштабним воєнним вторгненням РФ в Україну, невирішеним залишається питання досудового розслідування в районі безпосереднього ведення бойових дій, які нині тривають на значній українській території.

Формулювання цілей (постановка завдання).

Метою є здійснення аналізу досудового розслідування в районі ведення бойових дій у зв'язку з повномасштабним воєнним вторгненням РФ в Україну.

Завданнями є:

1) виокремлення особливостей досудового розслідування в районі ведення бойових дій (окремі райони Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей);

2) розроблення практичних рекомендацій щодо подолання складнощів, які виникають під час досудового розслідування в районі ведення бойових дій;

3) формування пропозицій щодо удосконалення законодавчого регулювання досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проведення антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей, що супроводжувалася бойовими діями, зумовило необхідність правового регулювання досудового розслідування в особливих умовах. У зв'язку з цим Законом України від 12 серпня 2014 року № 1631-VII «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України було доповнено розділом IX-1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», який містив ст. 615 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення анти-

терористичної операції»¹. Оскільки воєнного або надзвичайного стану не було запроваджено, дія цієї норми поширювалася лише на окрему територію України, де проводили антитерористичну операцію, зокрема Донецьку та Луганську області. Крім того, видано спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України та Служби безпеки України (далі – СБУ) від 26 серпня 2014 року № 872/88/537 «Про затвердження Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», яким було визначено порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції та порядок здійснення досудового розслідування у районі проведення антитерористичної операції².

Слід акцентувати увагу, що зазначеними вище нормативно-правовими актами прокурору було надано право у виключних випадках виконувати функції слідчого судді (надавати дозвіл на тимчасовий доступ до речей та документів, проведення обшуку, а також негласних слідчих (розшукових) дій). Проте практичної реалізації такі положення не знайшли. Досудове розслідування у районі ведення активних бойових дій у 2014 році не здійснювали. Органи досудового розслідування, прокуратура та суд, які перебували у районі ведення бойових дій, відновили свою роботу лише після формування єдиної лінії фронту та перебування значної території Луганської та Донецької областей під тимчасовою окупацією, коли було визначено підслідність та підсудність кримінальних проваджень, які вчинено на зазначеній території. Тобто, попри надання прокурору права виконувати окремі повноваження слідчого судді практично їх реалізувати не вдалося через те, що суд і прокуратура були евакуйовані із зони ведення бойових дій.

До захисту України у 2014–2022 роках від агресії з боку незаконних збройних формувань, які фінансувалися та керувалися спецслужбами РФ, було

¹ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : Закон України від 12 серп. 2014 р. № 1631-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1631-18#n5>.

² Про затвердження Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України від 26 серп. 2014 р. № 872/88/537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1038-14#Text>.

залучено різні військові та правоохоронні органи нашої держави. Серед них були й такі, які паралельно могли здійснювати досудове розслідування (міліція України (з 2015 року – Національна поліція України (далі – НПУ)) та СБУ)³.

Переважно більшість слідчих (розшукових) дій було спрямовано на встановлення факту вчинення суспільно небезпечного діяння (здійснення артилерійського, танкового або мінометного обстрілу житлових масивів, вбивства чи катування цивільного населення, незаконне позбавлення волі або викрадення людини тощо).

Збір доказової інформації відбувався у районі безпосереднього ведення бойових дій, у зв'язку з чим усі інші процесуальні дії здійснювали на безпечній території. Таким чином, слідчий СБУ або міліції / НПУ перед тим, як провести огляд місця події або інші слідчі (розшукові) дії, повинен забезпечити безпеку для себе та оточуючих шляхом «зачистки» певної території від учасників незаконних збройних формувань. Потім слідчий зобов'язаний за можливості переконатися у відсутності обстрілів такої території (чутно постріли або вибухи, зв'язок з військовими тощо). Після чого провести огляд місця події, за необхідності та можливості здійснити опитування чи допит свідків (якщо внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР)), якщо такі є.

У більшості випадків кримінальне провадження за відповідною кваліфікацією (ст. 258 або 260 КК України) уже було зареєстровано в ЄРДР, у виключних – це здійснювали в телефонному режимі (за можливості).

Якщо затримували особу, яка могла бути причетною до кримінально протиправної діяльності незаконних збройних формувань, її вивозили на безпечну територію та приймали рішення відповідно до положень чинного КПК України без урахування ст. 615 та Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції.

У випадку необхідності провести невідкладний обшук у житлі або іншому володінні особи слідчі керувалися положеннями ст. 233 КПК України, зокрема ч. 3, відповідно до якої слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді

увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення.

Звісно, не в усіх випадках була реальна можливість проводити слідчі дії в умовах бойових дій. Але це не означає, що розслідування не здійснювали. У таких випадках активно використовували соціальні Інтернет-мережі (ВК, Однокласники, Фейсбук), відео-платформи (Ютуб), а також спеціальні поштові адреси⁴, на які будь-яка особа могла надіслати фото та відео певних подій, пов'язаних з кримінально протиправною діяльністю незаконних збройних формувань. Таку інформацію ретельно перевіряли та долучали до матеріалів кримінального провадження. За допомогою інформації, отриманою зазначеним шляхом, можна було встановити: 1) факт вчинення суспільно небезпечного діяння; 2) особу (осіб), причетних до кримінального правопорушення; 3) місце його вчинення, спосіб, знаряддя, засоби тощо. Після чого отримували дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування, пред'являли заочно підозру, оголошували в розшук (міжнародний розшук).

У 2021 році виникла необхідність змінення КПК України для покращення здійснення спеціального досудового розслідування. У зв'язку з цим Законом України від 27 квітня 2021 року № 1422-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» крім інших положень також було змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях»⁵.

З початком повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну зона бойових дій значно розширилася, крім того на всій території нашої держави було введено воєнний стан, у зв'язку з чим виникла нагальна потреба змінення кримінального процесуального законодавства для ефективного здійснення досудового розслідування.

У зв'язку з цим законами України від 3 березня 2022 року № 2111-IX «Про внесення змін до Кримі-

³ Юріков О. О. Слідчий як суб'єкт доказування в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми досудового розслідування* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 5 лип. 2017 р.). Київ, 2017. С. 351–353; Юріков О. О. Питання класифікації суб'єктів доказування під час розслідування кримінальних проступків. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук.-практ. кругл. столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.). Київ, 2019. С. 193–196.

⁴ Юріков О. О. Використання допомоги ЗМІ та громадськості при розслідуванні зайняття гральним бізнесом. *Юридична наука як правова основа інноваційного розвитку України* : матеріали підсумк. наук.-теорет. конф. (Київ, 13 квіт. 2017 р.) : у 2 ч. Київ, 2017. Ч. 1. С. 190–192.

⁵ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування : Закон України від 27 квіт. 2021 р. № 1422-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1422-20#n47>.

нального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану», від 15 березня 2022 року № 2125-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав», від 15 березня 2022 року № 2137-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» крім іншого було змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України» та доповнено його ст. 616 «Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав», а також розширено зміст ст. 615⁶.

Зазначені вище зміни до КПК України мають позитивні аспекти, які реально сприяють ефективному здійсненню досудового розслідування в районі ведення бойових дій, зокрема: 1) за відсутності технічної можливості внести відомості до ЄРДР це можна зробити й після спливу 24-годинного терміну, який передбачений ч. 1 ст. 214 КПК України; 2) строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється, якщо відсутня реальна (об'єктивна) можливість звернутися до суду з обвинувальним актом; 3) подовжено до 72 годин строк повідомлення про підозру особі, яку було затримано; 4) можливість обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою та продовження його строку прокурором (керівником прокуратури).

⁶ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану : Закон України від 3 берез. 2022 р. № 2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#n7>; Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав : Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#n6>; Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам : Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#n78>.

Слід звернути увагу на ч. 6 ст. 616 КПК України, відповідно до якої у місцях ведення активних бойових дій за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого слідчий суддя, суд має право розглянути питання про зміну запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту на запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання⁷. Проте у місцях ведення активних бойових дій важко казати про нормальну роботу суду та проведення повноцінного засідання. Крім того, суд і прокуратуру евакуйовують з таких місць першочергово, а за необхідності – ліквідовують. У зв'язку з цим, у практичній діяльності зазначена норма не буде реалізована.

З огляду на те, що у районі ведення бойових дій перебувають військовослужбовці Збройних Сил України, Національної гвардії України, СБУ, а також працівники НПУ, а прокуратура та суд – у безпечних (відносно безпечних) місцях, то й відповідні повноваження слід надавати органам досудового розслідування, зокрема їх керівникам.

Розділ IX-1 КПК України передбачає особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в: 1) умовах воєнного стану; 2) умовах надзвичайного стану; 3) районі проведення антитерористичної операції; 4) районі проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України. З огляду на зміст зазначеного розділу, можна дійти висновку, що він передусім регулює процесуальні аспекти досудового розслідування та судового розгляду у місцях, де на момент їх здійснення не ведуться бойові дії (безпечні зони). Однак на значній території України нині тривають бої, де також слід урегулювати здійснення досудового розслідування.

З огляду на зазначене вище, пропонуємо прифронтові території умовно поділити на райони ведення бойових дій та зони безпеки, прилеглі до них, як це було зроблено в зоні проведення Операції об'єднаних сил⁸. Після цього внести зміни до КПК України щодо надання особливих процесуальних повноважень керівнику органу досудового розслідування виключно у районах ведення бойових дій. Попануємо доповнити КПК України ст. 617, яку викласти у такій редакції:

⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітн. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

⁸ Особливий порядок, що буде діяти з оголошенням початку проведення операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей. Міністерство Оборони України : [сайт]. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2018/04/28/osoblivij-poryadok-shho-bude-diyati-zogoloshennyam-pochatku-provedennya-operacii-obednanihsil-na-teritoriidoneczkoi-ta-luganskoi-oblastej/>; Юріков О. О. Кримінальна відповідальність за умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі : дис. ... д-ра філософії : 08 «Право». Київ, 2021. С. 159–160.

«Стаття 617. Особливий режим досудового розслідування у районі ведення бойових дій

1. У районі ведення бойових дій керівник органу досудового розслідування уповноважений повідомляти особі про підозру.

У районі ведення бойових дій слідчий, дізнавач уповноважений повідомляти за погодженням з керівником органу досудового розслідування особі про підозру.

2. У районі ведення бойових дій слідчий наділяється повноваженнями дізнавача щодо розслідування кримінальних проступків з урахуванням статей 216, 218 та Глави 25 цього Кодексу.

У районі ведення бойових дій дізнавач наділяється повноваженнями слідчого щодо розслідування злочинів з урахуванням статей 216, 218 цього Кодексу.

Якщо слідчому, дізнавачу, які перебувають у районі ведення бойових дій, із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він зобов'язаний протягом трьох днів з дня встановлення таких обставин письмово повідомити про них керівника органу досудового розслідування та проводити розслідування доти, доки керівник органу досудового розслідування не визначить іншу підслідність.

Керівник органу досудового розслідування розглядає письмове повідомлення слідчого, дізнавача протягом п'яти днів з дня його отримання та в разі підтвердження наведених у ньому обставин зобов'язаний прийняти постанову про визначення підслідності.

Керівник органу досудового розслідування, який перебуває у районі ведення бойових дій, у разі самостійного встановлення обставин, що свідчать про необхідність визначення іншої підслідності, протягом п'яти днів з дня встановлення таких обставин зобов'язаний прийняти постанову про визначення підслідності.

3. У районі ведення бойових дій, якщо відсутня об'єктивна можливість виконання у встановлені законом строки слідчим суддею або прокурором повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 189, 233, 234, 235, 245, 247, 248 та 294 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 10 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109–115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189–191, 201, 258–258-5, 260–263-1, 294, 348, 349, 365, 377–379, 402–444 Кримінального кодексу України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється

у вчиненні таких злочинів, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу досудового розслідування з урахуванням вимог глави 37 цього Кодексу за клопотанням слідчого, дізнавача.

За результатами розгляду клопотання слідчого, дізнавача керівник органу досудового розслідування виносить вмотивовану постанову, яка містить усі необхідні реквізити та дані, що передбачені цим Кодексом щодо конкретної слідчої дії чи заходу забезпечення кримінального провадження.

4. У випадку змінення статусу певної території з району ведення бойових дій на зону безпеки, прилеглої до нього, досудове розслідування здійснюється без урахування положень цієї статті.

Примітка

1. Районами бойових дій слід вважати територію між зонами безпеки й тимчасово окупованими територіями України.

2. Межі зон безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначають начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України».

Запропоновані доповнення КПК України значно покращать здійснення досудового розслідування в районі ведення бойових дій, зокрема робота буде виконуватися «на місці» без непотрібних виїздів на безпечну територію, що збільшить швидкість прийняття процесуальних рішень. Крім того, це може убезпечити життя та здоров'я працівників правоохоронних органів, які у випадку частих поїздок стануть мішенню для ворога, а також економії паливно-мастильних матеріалів, які передусім необхідні для відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України.

Якщо ж характер бойових дій унеможливають проведення досудового розслідування, зокрема певних слідчих дій, то за можливості слід здійснити наступне:

1) фото-, відеофіксацію обстрілів, їх наслідків для внесення відомостей до ЄРДР та подальшого огляду зібраних матеріалів;

2) фото-, відеофіксацію трупів (обличчя, поранення, документи за наявності) для подальшого проведення впізнання;

3) опитування особи під аудіо та відеозапис;

4) аналіз соціальних мереж, Інтернет-сайтів, відеоплатформ для отримання інформації про вчинені кримінальні правопорушення на певній території (особи, які причетні до вчинення, спосіб, місце, знаряддя, потерпілий тощо);

5) проведення негласних слідчих (розшукових) дій (накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж тощо).

Залежно від конкретного кримінального правопорушення та обстановки на території обслуговування можна здійснювати й інші дії на розсуд слід-

чого, дізнавача. Проте головним завжди залишається особиста безпека, якою нехтувати не потрібно.

Висновки

Проаналізувавши особливості досудового розслідування у районі ведення бойових дій, можна дійти висновку, що чинні положення КПК України, зокрема ст. 615 та 616, цілком не забезпечують належної регламентації особливого режиму досудового розслідування в районі безпосереднього ведення бойових дій. Розслідування кримінальних правопорушень на території, яку обстрілюють, супроводжують складнощі, які полягають у несвоєчасному прийнятті рішень і необхідності виїзду на безпечну територію для погодження клопотань, підозр тощо. Для поліпшення ситуації, яка нині склалася зі здійсненням досудового розслідування на території, де ведуться бойові дії, необхідно внести зміни до КПК України, зокрема розділу IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення анти-

терористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України», який доповнити ст. 617 у редакції, яка зазначена вище.

Запропонована редакція проєкту ст. 617 КПК України розширить коло повноважень керівника органу досудового розслідування у районі ведення бойових дій, а також надасть можливість слідчим і дізнавачам здійснювати розслідування будь-яких кримінальних правопорушень, незалежно від їх поділу на кримінальні проступки і злочини.

Надано практичні рекомендації слідчим та дізнавачам, які здійснюють досудове розслідування безпосередньо в районі ведення бойових дій, зокрема завжди застосовувати аудіо-, фото, відеофіксацію. Констатовано, що слідчий, дізнавач може застосовувати різні законні прийоми і способи виявлення, фіксації та вилучення доказів залежно від конкретного кримінального правопорушення та обстановки на території обслуговування.

Інформація про автора:

Юріков Олександр Олександрович,

доктор філософії,

старший викладач кафедри кримінального права

Національна академія внутрішніх справ

1, пл. Солом'янська, Київ, 03035, Україна

Information about the author:

Yurikov Oleksandr Oleksandrovych,

PhD in Law,

Senior Lecturer at the Department of Criminal Law

National Academy of Internal Affairs

1, Solomyanska sq., Kyiv, 03035, Ukraine